

NÉMETH ÁDÁM

A továbbítási kötelezettség értelmezési kérdései

1. A TOVÁBBÍTÁSI KÖTELEZETTSÉG VIZSGÁLATÁNAK SZEMPONTJAI

A továbbítási kötelezettség (angol megnevezéssel „must carry”) egy sokrétű, több jogalkalmazói nézőpontból is megközelíthető szabályozási kérdés. A médiajog a kötelezettséget annak versenykorlátozó jellege és ezen keresztül alkotmányos indokoltsága alapján közelíti meg. A továbbítási kötelezettség ebben a kontextusban a magyar jogi szabályozásban a műsorszolgáltatók törvényben meghatározott hozzáféréseit jelenti meghatározott műsorterjesztési platformokhoz.

Ennek a jogosultságnak az alapja a törvényben külön nevesített közérdek, – például nemzeti, etnikai nyelvek megőrzése és ápolása, vallási, vagy kulturális érdekek érvényre juttatása – ami indokolta teszi, hogy a műsorterjesztő szolgáltatók a kapacitásuk meghatározott hányada erejéig a kötelezettség jogosultjait kötelezően továbbítsák, eljuttassák az előfizetőik felé.¹ A médiajog ezzel kapcsolatban többek között azt vizsgálja, hogy a megjelölt közérdek elég erős-e ahhoz, hogy zászlajára tűzve korlátozza a jogalkotó a hírközlési szolgáltatók kapacitásainak szabad felhasználását, a műsorcsor-

magok szabad kialakítását. A magyar médiajogi kutatásban ehhez párosulva a továbbítási kötelezettséggel kapcsolatban automatikusan felvetődik a kérdés, hogy a kötelezettség mindenkorai jogosultjai, amelyek között mindig megtalálhatók a közszolgálati médiaszolgáltatók (lineáris audiovizuális és rádiós médiaszolgáltatások egyaránt), képesek-e a jogszabályokban megjelölt közérdek érvényre juttatásában pozitívan közreműködni.

A továbbítási kötelezettség a magyar jogi szabályozásban a műsorszolgáltatók törvényben meghatározott hozzáféréseit jelenti meghatározott műsorterjesztési platformokhoz.

A fentiekben túl azonban több vizsgálati szempont is létezik, amit a továbbítási kötelezettség értékelésénél

figyelembe lehet és kell venni! A továbbítási kötelezettség „debitor oldalán” hírközlési szolgáltatók állnak. Bármilyen alkotmányos indok is álljon a háttérben, bármely médiaszolgáltatásról is legyen szó, a végcél, ami a hírközlési szolgáltatók feladata, a jogosult médiaszolgáltatásoknak az előfizetőhöz történő eljuttatása. Ezt műszakilag a hírközlési szolgáltatók teljesítik, a saját kapacitásaik, kialakított programcsomagjaik terhére.

Ez a nézőpont azonban sok új, a médiajogban nem vizsgált szempontot is előtérbe hoz. A hírközlési szolgáltatók számára másodlagos a továbbítási kötelezettség indokoltságával kapcsolatos alkotmányos vita, a jogosulti körre vonatkozó pesszimizmus. A hírközlési szolgáltató elsődleges érdeke a sávészlelésükhöz, ezen belül pedig az értékesített programcsomagjaik igénybevételéhez fűződik.² A szolgáltatói oldal elsődleges kérdése ezek

¹ A szerző a PTE ÁJK PhD-hallgatója

alapján az, hogy miként kell a kötelezettséget megvalósítani, mekkora kapacitásokat von el a teljesítés a többi, nyereségérdekelte csomagtól, a jelenleg hatályos szabályozást tekintve pedig az is, hogy milyen médiaszolgáltatást, hogyan, mennyiért és kinek kell továbbítani.

A tanulmányban két fő téma kerül előtérbe a továbbítási kötelezettség hatályos szabályozásával kapcsolatban: a kötelezetti kör meghatározásának, valamint a közszolgálati és a közösségi médiaszolgáltatásokkal kapcsolatos továbbítási kötelezettségek teljesítésének a vizsgálata. A tanulmány formai keretei nem tették lehetővé a továbbítási kötelezettséggel kapcsolatos minden rendelkezés részletes, mindenre kiterjedő vizsgálatát, így a továbbiakban csak a szerző által kiemelt rendelkezések és az ezekkel kapcsolatos kérdések kerülnek megvizsgálásra.

2. A KÖTELEZETT HÍRKÖZLÉSI SZOLGÁLTATÓ A TOVÁBBÍTÁSI KÖTELEZETTSÉG TELJESÍTÉSE SORÁN

Mind az európai uniós, mind a magyar jogszabályok a műsorterjesztést végző hírközlési szolgáltatókat jelöli meg a továbbítási kötelezettség kötelezetti oldalán. Ez nem is igényel bővebb kifejtést, ők végzik a médiaszolgáltatások előfizetőkhöz történő eljuttatását, így egyértelmű, hogy nem lehet más a kötelezett. Az azonban már korántsem egyszerű kérdés, hogy a közel 400 szereplős piacon ki mire köteles. Az Európai Parlament és Tanács 2002/22/EK irányelvének (a továbbiakban: irányelv) 31. cikke alapján a tagállamok észszerű továbbítási kötelezettséget írhatnak elő „a joghatóságuk alá tartozó, a nyilvánosság számára rádió- vagy televízió műsorok terjesztésére szolgáló elektronikus hírközlő hálózatokat működtető vállalkozások számára abban az esetben, ha az ilyen hálózatok végfelhasználóinak jelentős hányada ezeket a hálózatokat használja a rádió- és televízió műsorok vételének fő eszközeként”. A médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXV. törvény (a továbbiakban: Mttv.) 73. § (2) bekezdése pedig úgy fogalmaz, hogy „Továbbítási kötelezettség terheli a nyilvánosság számára rádiós és audiovizuális médiaszolgáltatás közvetítését végző átviteli rendszeren, hálózaton műsorterjesztési szolgáltatást nyújtó műsorterjesztőt.”

Ezt az Mttv. 74. § (2) bekezdése tovább differenciálja és különbséget tesz a digitális és az analóg műsorterjesztési hálózaton műsorterjesztést végző elektronikus hírközlési szolgáltató között, más és más kötelezettséget meghatározva velük szemben. Azt a kérdést viszont megválaszolatlanul hagyja az Mttv., hogy miként lehet a két hálózat üzemeltetői között különbséget tenni.

2.1. A hálózatok közötti különbségtétel kérdései

Az Mttv. a műsorterjesztési hálózatok között az irányelvtől eltérően és értelmezési problémákat okozó módon tesz különbséget az analóg és digitális jellemző segítségével, ugyanis a hálózat mindkét esetben ugyanazt a fizikai hálózatot jelenti. Bizonyos átviteli technológiák, mint a műholdas műsorterjesztés, vagy az internet protokoll alapú műsorterjesztés csak digitális formában valósulhat meg, azonban a hagyományos koaxiális hálózat egyaránt alkalmas analóg és digitális jelek továbbítására is, egy időben, ugyanazon a fizikai hálózaton. Ebből a néző-

Az Mttv. a műsorterjesztési hálózatok között az irányelvtől eltérően és értelmezési problémákat okozó módon tesz különbséget az analóg és digitális jellemző segítségével, ugyanis a hálózat mindkét esetben ugyanazt a fizikai hálózatot jelenti. Bizonyos átviteli technológiák, mint a műholdas műsorterjesztés, vagy az internet protokoll alapú műsorterjesztés csak digitális formában valósulhat meg, azonban a hagyományos koaxiális hálózat egyaránt alkalmas analóg és digitális jelek továbbítására is, egy időben, ugyanazon a fizikai hálózaton.

pontból pedig így már nincs is különbség ténylegesen analóg és digitális műsorterjesztési hálózat között, hiszen ugyanazon fizikai hálózaton a továbbított jelek között van csak különbség. Ugyanazon hálózat esetében pedig a jogszabálytól való elvonatkoztatás és valamely külső szempont segítségével lehet csak eldönteni, hogy adott szolgáltató digitális műsorterjesztési hálózatot, vagy analóg műsorterjesztési hálózatot üzemeltet-e.

Vegyünk egy példát a probléma súlyának érzékeltetésére! Adott egy közepemretű várost kiszolgáló, hagyományos műsorterjesztési hálózatot üzemeltető szolgáltató. A szolgáltató csomagkínálata analóg programcsomagokból áll, ám előfizetői igényekre tekintettel technikailag saját maga által, vagy társszolgáltató által képzett kiegészítő digitális csomagokat (mint például mozi csomag, sport csomag, vagy pajzán csomag) is felkínál igénybevételre. Ebben az esetben a hálózaton analóg és digitális jeleket továbbítanak, akár egyazon előfizető irányába is, tehát analóg és digitális műsorterjesztési háló-

zatot is üzemeltet a hírközlési szolgáltató. Az Mttv. szigorú értelmezése szerint mind a két műsorterjesztési hálózattal kapcsolatos kötelezettségeknek meg kell felelnie. De a fenti eset valóban digitális műsorterjesztési hálózat üzemeltetésének minősül-e, és ha igen, akkor indokolt és ésszerű-e a szolgáltatót arra kötelezni, hogy alakítson ki digitális közszolgálati csomagot az Mttv. 74. § (2) bekezdése alapján? Az indokoltság és ésszerűség azért is kiemelt ebben a kérdésben, mert a példán keresztül megvilágított elválasztási kérdés a műsorterjesztői piac közel háromnegyedére érvényes valamilyen formában, és ezen hírközlési szolgáltatók nagy része kapacitásaikat, technikai eszközeiket és árbevételüket tekintve sem képes az Mttv. 74. § (2) bekezdése szerinti digitális közszolgálati csomagot kialakítani.

Egy másik, szintén létező példa, ha a műsorterjesztő olyan digitális programcsomagokat kínál, amelyek mintegy tükrözesei az analóg kínálatnak, és a digitális csomag igénybevételének feltétele az analóg csomagra történő előfizetés, további előfizetési díja nincs ugyanazon csatornák digitális igénybevételének. Ez esetben is a fentiekhez hasonló a kérdés: vajon megvalósul-e digitális műsorterjesztési hálózat üzemeltetése?

A hálózatok közötti különbségtételben sem az Mttv., sem az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény nem segít. A jogszabályok értelmező rendelkezései vagy az Mttv. továbbítási kötelezettségre vonatkozó rendelkezései nem tartalmaznak a hálózatra vonatkozó definíciót. Igazság szerint a hálózat ilyen módon történő megkülönböztetése idegenül hat még a hírközlési jog területén is. A hírközlési piacszabályozás piacokat vizsgál, a fogyasztóvédelmi szabályok pedig szolgáltatásokra vonatkoznak, így egyik esetben sem kerül előtérbe a hálózat analóg vagy digitális jellegének kérdése. A médiajog pedig új elemként alkalmazza a műsorterjesztői hálózat fogalmát, a korábbi továbbítási kötelezettség ilyen különbségtételt nem alkalmazott.

Megtalálhatóak viszont olyan gyakorlati szempontok, amelyek segítenek a műsorterjesztői hálózatok közötti különbségtételben. A fenti példák is jól mutatják, hogy ellenérzést vált ki a jogalkalmazóból, ha egy elsősorban analóg szolgáltatást nyújtó műsorterjesztőt kívánunk digitális műsorterjesztési hálózatra vonatkozó kötelezettség teljesítésére kötelezni. Az ellenérzés abból fakad, hogy a példákban említett szolgáltatók elsősorban analóg szolgáltatást nyújtanak, és csak kiegészítő lehetőségként áll az előfizetők rendelkezésére digitális csatorna igénybevétele.

Ezen a ponton ragadható meg a műsorterjesztési hálózatok közötti különbség, ugyanis a nyújtott szolgáltatás alapján tudunk egyedül biztonsággal különbséget tenni az átvitelre szolgáló hálózat analóg, vagy digitális jellege között. A hálózat nem céltalan eszköz, az azon keresztül nyújtott szolgáltatás határozza meg jellegét és működését. A szolgáltatás pedig már pontosan körülírható és definiálható jellemzőkkel bír. Egyrészt hírközlési³, másrészt technikai és piaci jellemzőket sorolhatunk fel. Esetünkben a technikai és piaci jellemzők fontosak.

A műsorterjesztési piacon minden szolgáltatásról elmondható, hogy bizonyos mértékben megszervezett alapszolgáltatáson nyugszik, amire építkezve bővíthető akár az elérhető médiaszolgáltatások száma, illetve digitális szolgáltatás esetén az extra funkciók (műsorfolyam rögzítése, VOD stb.) igénybevétele útján. A szolgáltatás azonban nem képes elválni az alapszolgáltatástól, ami meghatározza a bővíthetőséget, és a szolgáltatás alapvető jellemzőit is. Ebben az esetben az alapszolgáltatás megfelel az önállóan igénybe vehető alapszomagnak, ami több médiaszolgáltatást tartalmazó olyan programcsomag, amelyben az előfizetők széles körének igényeit kielégítő összetételű médiaszolgáltatások találhatók meg és igénybevétele a további, akár digitális kiegészítő csomagok eléréséhez előfeltételnek számít.

Véleményem szerint ezen a megközelítésben keresztül pontosítható az Mttv. által alkalmazott elhibázott különbségtétel is. Hiszen analóg alapszolgáltatás, tehát önállóan igénybe vehető analóg alapszomagnak esetén nincs, ami azt indokolja, hogy digitális műsorterjesztői hálózatnak tekintsük az átviteli hálózatot, függetlenül a kiegészítő jelleggel nyújtott digitális csomagoktól. Abban az esetben pedig, ha a műsorterjesztő szolgáltató analóg és digitális, önállóan igénybe vehető alapszomagot is nyújt, akkor indokolt és észszerű a digitális műsorterjesztési hálózattal szembeni kötelezettség szá-

monkérése is a hírközlési szolgáltatón. De ebben az esetben, az önállóan igénybe vehető digitális alapszolgáltatás alapján minősíthető a műsorterjesztési hálózat digitálisnak, nem pusztán a digitális jelek továbbításától. A digitális műsorterjesztői hálózatként történő minősítéshez tehát az átvitt alapszolgáltatás digitális jellege szolgált. Valamint az olyan szolgáltatók, amelyek egyaránt lehetővé teszik az analóg és a digitális alapszolgáltatás igénybevételét* is technikai felkészültségük és árbevételük alapján is képesek önálló digitális közszolgálati csomag képzésére.

Összefoglalva a fentieket a további kötelezettség címzettjeinek meghatározása során az Mttv. elhibázott és a piaci viszonyoktól idegen fogalmat használt. Az indokolatlan és ésszerűtlen kötelezettségek megállapítása azonban a jogalkalmazás során a műsorterjesztői hálózatok digitális vagy analóg voltának az alapszolgáltatásként nyújtott műsorterjesztési szolgáltatáson keresztüli meghatározásával korrigálható. Hosszú távon azonban a szabályozás felülvizsgálata során szükségesnek tűnik a digitális és analóg műsorterjesztői hálózatok alapján történő különbségtételt elhagyni, és pontosítani a további kötelezettség címzettjeinek meghatározását.

2.2. Társzolgáltató segítségével nyújtott műsorterjesztési szolgáltatás

A magyar hírközlési piac is széles körben alkalmazott gyakorlat a műsorterjesztési szolgáltatás virtuális szolgáltatóként történő nyújtása, amely esetben a szolgáltatók vagy egyáltalán nem, vagy csak minimális mértékben rendelkeznek saját hálózattal. Akár a digitális, akár az analóg szolgáltatást vizsgáljuk, az Mttv. által szabályozatlanul hagyott jogi helyzettel találkozunk a virtuális szolgáltatók kapcsán.

Az egyértelmű, hogy a saját hálózat, illetve szolgáltatás hiányában is műsorterjesztést végző hírközlési szolgáltatókról van szó, amelyek vállalták minden, a törvényben rájuk háruló kötelezettség teljesítését. Így az Mttv. 74. §-ban meghatározott további kötelezettséget is ugyanúgy kell a virtuális szolgáltatóknak teljesíteni, mint a saját hálózattal rendelkező szolgáltatóknak. A probléma abból fakad, hogy a virtuális szolgáltatóknak nincsen, vagy csak nagyon kismértékű ráhatása van a szolgáltatás tárgyát képező programcsomagok összetételére. A virtuális szolgáltatók tipikus megoldása, hogy a hálózati szerződéseken túl – ami a társzolgáltató hálózatának használatát biztosítja – a felek a továbbított tartalomra vonatkozóan is nagykereskedelmi szerződést kötnek, aminek következtében a virtuális szolgáltató saját nevében, de a társzolgáltató által a rendelkezésére bocsátott programcsomagokat értékesíti. A szolgáltatás ilyen módon történő megoldása azért is kézenfekvő, hiszen a társzolgáltató biztosítja az esetek döntő többségében a technikai feltételeket is, és a virtuális szolgáltató és a társzolgáltató számára is a legegyszerűbb és költségeket tekintve is legolcsóbb megoldása a szolgáltatás nyújtásának, ha a hálózati hozzáféréseken túl a tartalmat is a társzolgáltatótól „vásárolja meg” a virtuális szolgáltató.

Ezekben az esetekben azonban a nagykereskedelmi szerződés keretei, valamint a virtuális szolgáltató technikai lehetőségei nem teszik lehetővé, hogy a további kötelezettséget a virtuális szolgáltató önerőből teljesítse. Azt pedig már megállapítottuk, hogy ugyanolyan címzettnek kell tekinteni, mint a társzolgáltatót a saját előfizetői tekintetében. Ilyen esetekben a virtuális szolgáltatók csak úgy képesek a további kötelezettséget teljesíteni (tehát az analóg programcsomagban mindenhol elérhetővé tenni a négy közszolgálati csatornát, vagy a szerződéskötési ajánlatnak megfelelő a közösségi médiaszolgáltatások esetében, illetve önállóan igénybe vehető digitális közszolgálati csomagot képezni), ha erre vonatkozóan a társzolgáltatóval kötött nagykereskedelmi szerződést felülvizsgálják, és a további kötelezettség megfelelő teljesítése érdekében módosítják.

A nagykereskedelmi viszony azonban kétszereplős, a virtuális szolgáltató az Mttv.-nek való megfelelés érdekében kényszerhelyzetben van, hogy módosítsa a nagykereskedelmi szerződést, a társzolgáltató azonban jóval szabadabb alkupozícióban áll. A társzolgáltató ugyanis, aki a további kötelezettség teljesítésére ténylegesen képes, a nagykereskedelmi viszonyrendszerben nem minősül kötelezettnek az Mttv. 74–75. §-a tekintetében. Az Mttv. 74 és 75. §-a az előfizetők felé irányuló műsorterjesztést végző

hírközlési szolgáltatókra vonatkozik, a társzolgáltató azonban a nagykereskedelmi viszonyrendszerben nem műsorterjesztést végez, hanem hálózati hozzáférést biztosít, illetve tartalomszolgáltatóként bizonyos programcsomagok továbbértékesítésre ad lehetőséget.

A korábbi szabályozás esetében a további kötelezettség eltérő szabályozása miatt nem merült fel ehhez hasonló probléma. Az Mttv. szabályai

Ha a társzolgáltató nem módosítja a szerződést, vagy a digitális közszolgálati csomag díjában nem csak a hozzáférés költségeit számolja fel, versenyjogi, illetve polgári jogi szabályok alapján merülhet fel a társzolgáltató felelősségre vonására, az Mttv. ugyanis szabályozás hiányában szabad utat enged a társzolgáltató számára.

azonban a csomagösszetétel változását hozzák, és ezzel előtérbe hozták a nagykereskedelmi partnerek felelőségi kérdéseit a további kötelezettség kapcsán. Ha a társzolgáltató nem módosítja a szerződést, vagy a digitális közszolgálati csomag díjában nem

csak a hozzáférés költségeit számolja fel, versenyjogi, illetve polgári jogi szabályok alapján merülhet fel a társzolgáltató felelősségre vonására, az Mttv. ugyanis szabályozás hiányában szabad utat enged a társzolgáltató számára.

A szabályozás felülvizsgálata pedig piacszabályozási kérdéseket vet fel. A társzolgáltatói státusz tipikusan, de nem szükségszerűen⁵ kapcsolódik a jelentős piaci erőhöz, de a piaci erőtől függetlenül kényes dolog bármely, az Európai Bizottság által azonosított piacon kötelezettségeket meghatározni, főként egy, a verseny élénkítés szempontjából is érdekes területen. Ha az Mttv. szabályozni kívánna a nagykereskedelmi partnerek kötelezettségeit a virtuális szolgáltatók további kötelezettségével kapcsolatban, könnyedén a piacszabályozás kereteibe ütközhet.

A további kötelezettség meghatározása mindig is a hírközlés és a média határterületén állt.⁶ Az Mttv. új szabályozása azonban a társzolgáltatói viszonyrendszerre vonatkozóan (kiváltképp az önállóan igénybe vehető digitális közszolgálati csomag kialakításának megoldása érdekes kérdés e körben) az Mttv.-ben jelenleg nem kezelt új kérdéseket vetett fel. A nagykereskedelmi viszonyrendszerben a felek a további kötelezettség teljesítésével kapcsolatos feladatainak szabályozása, valamint a további kötelezettség e tekintetben történő újragondolása szükséges, hogy a piac szereplőinek felelőségi határai és kötelezettségei pontosabban meghatározásra kerüljenek. Indokolatlan minden áron a virtuális szolgáltatón számon kérni egy olyan kötelezettség teljesítését, amit a nagykereskedelmi viszonyrendszer miatt csak indokolatlan költségek árán képes teljesíteni, úgy, hogy közben a nagykereskedelmi partner együttműködési készségére van utalva.

3. A TOVÁBBÍTÁSI KÖTELEZETTSÉG TARTALMA

3.1. Analóg műsorterjesztési hálózat esetén

A további kötelezettség megújult szabályozása külön kötelezettséget határoz meg az analóg műsorterjesztési és a digitális műsorterjesztési hálózat üzemeltetőivel kapcsolatban. Az analóg hálózatokon a kötelezettség abban áll, hogy a lineáris audiovizuális közszolgálati médiaszolgáltatásokat minden programcsomagban elérhetővé kell tennie a műsorterjesztést végző hírközlési szolgáltatóknak. Erre vonatkozóan nem szükséges a közszolgálati médiaszolgáltató külön, erre irányuló kérése, a kötelezettség teljesítése automatikus. Az Mttv. 203. § 32. pontja értelmében a közszolgálati médiaszolgáltatásnak az Mttv. 84. § (1) bekezdésben nevesített médiaszolgáltató, valamint a 84. § (1) bekezdésben meghatározott médiaszolgáltató által létrehozott médiaszolgáltató, illetve amely médiaszolgáltatót olyan gazdasági társaság hozott létre, amelyben a 84. § (1) bekezdésében megjelölt médiaszolgáltató befolyásoló részesedéssel rendelkezik. Így az Mttv. 84. § (1) bekezdése alapján [figyelembe véve az Mttv. 73. § (5) bekezdését is, amely a jogosult kört az audiovizuális médiaszolgáltatásokra szűkíti] a további kötelezettség tényleges jogosultjai⁷:

- Magyar Televízió Zártkörűen Működő Nonprofit Részvénytársaság
- Magyar Televízió 1-es és 2-es csatornája – és
- a Duna Televízió Zártkörűen Működő Nonprofit Részvénytársaság
- Duna 1 és Duna 2 televíziós csatorna –.

A további kötelezettség négy közszolgálati médiaszolgáltatásból csupán a Duna 2 – korábban Duna II. Autonómia – programcsomagban történő elhelyezése jelenthet újdonságot a műsorterjesztők számára. Az elérhetővé tétel az analóg műsorterjesztés sajátosságai miatt csak úgy biztosítható, hogy a műsorterjesztő a megjelölt négy médiaszolgáltatást az alapsomagban helyezi el.

Mivel a csomagok analóg szolgáltatás esetén egymásra épülnek, szükségszerűen elérhetővé válik minden további csomagban is a négy közszolgálati médiaszolgáltatás.

3.2. Digitális műsorterjesztési hálózat esetén

Az Mttv. 74. § (2) bekezdésében a korábbi szabályozáshoz képest új elemként került meghatározásra a digitális műsorterjesztési hálózatot üzemeltető hírközlési szolgáltatókkal kapcsolatban az önállóan igénybe vehető, a közszolgálati médiaszolgáltatásokat tartalmazó, digitális közszolgálati csomag kialakítására vonatkozó kötelezettség. A digitális közszolgálati csomagot a többi programcsomagtól teljesen elkülönített módon, önállóan igénybe vehető csomaggént kell az Mttv. alapján a hírközlési szolgáltatóknak kialakítaniuk. Az Mttv. rendelkezéséből egyértelműen az következik, hogy a digitális közszolgálati csomag mintegy az alternatívája a digitális alapsomagoknak. Erre utal az is, hogy a hírközlési szolgáltató a digitális közszolgálati csomag „igénybevételeért a hozzáférés biztosításához kapcsolódó, a hozzáférés költségeit meghaladó mértékű többletdíjat” az előfizetőtől nem kérhet.

Az Mttv. alapján azonban nehezen eldönthető a csomag célja és jellemzői. Adottak az Mttv. 73. § (1) bekezdésében meghatározott indokok, amire hivatkozva a jogalkotó a továbbítási kötelezettségről rendelkezik. Az analóg és a digitális műsorterjesztői hálózatokkal kapcsolatos továbbítás azonban lényegesen eltér egymástól. Amíg az analóg műsorterjesztési hálózat esetében a közszolgálati médiaszolgáltatások, amelyek a 73. § (1) bekezdését hivatottak szolgálni a továbbításon keresztül, biztosan, minden esetben eljutnak az előfizetőkhöz és az új előfizetőkhöz is hiszen, minden programcsomag részét képezik, addig a digitális műsorterjesztés esetében az előfizetőhöz történő tényleges eljutás, illetve

továbbítás a médiapiacra, pontosabban az előfizetőkre van bízva. A kötelezettség adott, a hírközlési szolgáltatónak meg kell tennie a szükséges

technikai és adminisztrációs lépéseket, ám a cél, a 73. § (1) bekezdésében meghatározottak megvalósulása az előfizetők szabad akaratára van bízva. Ez lényeges különbség az analóg és a digitális hálózati kötelezettségek között, mert az analóg szolgáltatás esetében az adott szolgáltató teljes szolgáltatása, pontosabban összes előfizetője tekintetében lehet arról beszélni, hogy vajon a kötelezettség által elérhetőek-e az Mttv. 73. § (1) bekezdésében meghatározott közérdekű célok, de a digitális szolgáltatás esetében ennek feltételeiről csak azon előfizetők esetében lehet szó, akik ténylegesen előfizetnek a digitális közszolgálati csomagra.

A kötelező továbbítás magában hordozta, annak szükségszerűségét, hogy a kötelezett továbbítsa a jogosult médiaszolgáltatást. A digitális közszolgálati csomag esetében viszont az Mttv.-ben meghatározott továbbítás, mint kötelezettség a digitális közszolgálati csomagra előfizetéssel nem rendelkező előfizetők esetében nem valósul meg⁹. A digitális szolgáltatás esetében tovább árnyalja a képet, hogy a digitális műsorterjesztésre speciálisan csak a digitális közszolgálati csomag kialakítását írta elő kötelezettségként a jogalkotó, és *expressis verbis* csak az analóg hálózatokkal szemben fogalmazta meg alapsomagban történő elérhetővé tételt. Így nem minősül ellenfétesnek a jogszabályokkal, ha a digitális szolgáltatás esetén a közszolgálati médiaszolgáltatások csak és kizárólag az elkülönített digitális közszolgálati csomagban érhetőek el, ezzel viszont előállhat az a helyzet, hogy a továbbítási kötelezettség a digitális közszolgálati csomagra történő előfizetés hiányában egyáltalán nem teljesül a digitális szolgáltatás esetében. Ebben az esetben a szolgáltató árbevétel-kiesés nélkül képes a digitális műsorterjesztés számára sávzéselést felszabadítani és a közszolgálati médiaszolgáltatások helyén más tartalmat továbbítani.

Ha már az Mttv. részben a piacra bízta a továbbítási kötelezettség teljesülését, érdemes megvizsgálni a digitális közszolgálati csomag versenyképességét is. A digitális közszolgálati csomag ugyanis négy olyan médiaszolgáltatást együttes igénybevételel teszi lehetővé, amelyek 2011. első negyedében a kábeles hozzáféréssel rendelkezők körében a teljes közönség 9,8%-t, majd a második negyedében a teljes közönség 9,5%-t¹⁰ nyerték csak el. A nézettségi adatok pedig kiválóan mutatják a közszolgálati csomag kezdetben várható legnagyobb előfizetői számát.

Ezt az arányt azonban az önállóan igénybe vehető közszolgálati csomag esetében több körülmény is lerontja. Annak a nézőnek, aki már rendelkezik

olyan digitális előfizetéssel, amely tartalmazza a közszolgálati csatornákat, nem áll érdekében kisebb, korlátozott csatornakinálattól előfizetésre váltania. Az előfizetők túlnyomó részében ezt a hírközlési szolgáltatás igénybevétele-re vonatkozó szerződési feltételek sem teszik lehetővé, mivel a hűségnyilatkozattal kötött, vagy a határozott idejű szerződések nem engedik a programcsomag lefelé történő módosítását. Ehhez társul a hírközlési szolgáltatók azon piaci magatartása is, hogy az előfizetőket a kedvezményes ajánlatokkal mindig az extra csomagok igénybevételeire próbálják ösztönözni.

Ezen kívül a kábeles hozzáféréssel nem rendelkező televíziózók körében (digitális szolgáltatásra tekintettel ez csak a műholdas műsorterjesztés lehet) a földfelszíni műsorszórás kínál a digitális közszolgálati csomagra történő előfizetéssel szemben versenyképes alternatívát. A műholdas szolgáltatáshoz való hozzáférés kiépítési költsége¹¹ 11 040 Ft-tól 26 000 Ft-ig terjed és ehhez társul a beltéri egység bérleti díja és a havidíj, mint rendszeresen felmerülő költség. Ezzel szemben a digitális földfelszíni műsorszórás vétele esetén a költségek a következők szerint alakulnak: a lakossági felhasználásra szánt beltéri egységek díja¹¹ (amely DBV-T tunerrel ellátott televízió készülék esetében elhagyható költség) 7200 Ft-tól 27 000 Ft-ig terjedő összeg készüléktípustól függően, valamint már 2660 Ft + szállítási költségért lehet beltéri antennát, illetve 14 580 Ft + szállítási költség fejében kültéri antennát¹² vásárolni. Földfelszíni műsorszórás esetén havi előfizetési díj pedig nem kerül felszámításra, csak a fizetős Mindig TV extra szolgáltatás esetén.

Továbbá a versenyben előnyként jelenik meg a földfelszíni műsorszórás oldalán, hogy a telepítéséhez szükséges minden eszköz a hipermarketek polcain elérhető, nem kell egy szolgáltatót sem megkeresni a kiépítés érdekében. A készülékek a kültéri antenna kivételével a felhasználó által telepíthetőek. Ezen kívül a bővítés lehetősége is egyszerűbb a Mindig TV Extra

szolgáltatásra történő előfizetés úján.

És talán a földfelszíni műsorszórás melletti egyik legnyomósabb érv, hogy havidíjmentesen igénybe vehető a közszolgálati médiaszolgáltatásokon

felül két további, nagy nézettséggel rendelkező kereskedelmi csatorna, a TV2 és az RTL Klub is.

Ahogy a fenti összehasonlítás mutatja a továbbítási kötelezettség digitális műsorterjesztési hálózaton keresztül jelenlegi szabályozása tehát nem tett mást, mint piacosította a közérdeket szolgálni hivatott digitális közszolgálati csomagot. Kábeles elérés esetén a nézettségért folyó verseny kerül előtérbe, a kábeles eléréssel nem rendelkező felhasználók esetében pedig a költségek szintjén jelenik meg a verseny. Feltehetően a jogalkotó azonban nem azzal a céllal határozta meg a továbbítási kötelezettséget, hogy azt bármilyen szempont szerint megmértesse a médiapiacra, a jelenlegi szabályozás azonban éppen a versenypiacra vezeti be a digitális közszolgálati csomagot és könnyen lehet, hogy a digitális közszolgálati csomag alul marad az előfizetőkért vívott „áraz” harcban. A továbbítási kötelezettségnek ezzel elentétben éppen a piac és a verseny korlátozása révén, azon felül állva kellene a közérdeket érvényre juttatnia.

A fentieket elfogadva azonban az is nyilvánvalóvá válik, hogy a digitális közszolgálati csomag kialakítására vonatkozó kötelezettség ezek után tartalmát tekintve nem is nevezhető a továbbiakban továbbítási kötelezettségnek. A továbbítási kötelezettség a hírközlési szolgáltatók szabadságának közérdekből történő korlátozása, annak érdekében, hogy a jogosult médiaszolgáltatók műsorfolyamát kötelezően továbbítsák az előfizetők felé. A digitális közszolgálati csomag kötelező terjesztése azonban a hírközlési szolgáltatót nem feltétlenül korlátozza, mivel a továbbításra csak a digitális közszolgálati csomagra való előfizetés esetén kerül sor. Az egyetlen közérdekű korlátozás itt a digitális közszolgálati csomag kialakítására vonatkozik, azonban tényleges továbbítási kötelezettség nem merül fel. Az előfizetők és így a piac döntésén múlik, hogy a hírközlési szolgáltatóknak továbbítania kell-e a közszolgálati csomagot, de ebben az esetben a jogszabályi kötelezettség önmagában nem elégséges ahhoz, hogy a jogosult médiaszolgáltatók műsorfolyama az előfizetőkhez ténylegesen továbbításra kerüljön.

Ez tulajdonképpen a szolgáltatói oldal számára előnyös, hiszen a versenyben az általa kínált többi programcsomag is részt vesz. Igaz, hogy a digitális közszolgálati csomag díjában csak a hozzáférés költségei számíthatóak fel, de nem tudjuk, hogy mennyi ártartalék halmozódott fel az alapsomagok árában. A versenyjogi szabályok keretei között a műsorterjesztőnek lehetősége van a digitális közszolgálati csomag havi díjának olyan mértékű

megközelítésére, ami a belépési díjak akció keretében történő tipikus elengedésével, ami képes még az alacsony jövedelmi szintű igénylőt is elszippantani a közszolgálati csomagtól. A digitális közszolgálati csomag fenti mellékhatása egyébiránt előnyös az előfizetők szempontjából, azonban a továbbítási kötelezettségnek nem árcsökkenő hatást kellene szolgálnia, hanem a közérdekű célokat szolgálnia.

Amennyiben pedig az Mttv. 75. § (2) bekezdése nem felel az irányelv 31. cikkében és 43. preambulum-bekezdésében foglaltaknak és így jogi alapja és indokoltsága sem áll fenn, akkor a rendelkezés a programcsomagok kialakítására vonatkozó jogszabályi rendelkezés csupán, amely indokolatlanul korlátozza az elektronikus hírközlési szolgáltatók piaci tevékenységének szabadságát.

Kérdéses továbbá, hogy a korlátozott elérés miatt a digitális közszolgálati csomag kialakítására vonatkozó kötelezettség valóban képes-e az Mttv. 73. § (1) bekezdésében meghatározott célokat hatékonyan szolgálni és, ha nem, akkor indokoltnak tekinthető-e a kötelezettség meghatározása. Erre a kérdésre azonban legkésőbb két év múlva minden szereplő választ kaphat, ugyanis a továbbítási kötelezettségre vonatkozó felülvizsgálati kötelezettség teljesítése során a Médianácsnak lehetősége lesz teljes részletességgel felmérni a digitális közszolgálati csomag igénybevételi adatait és ezen keresztül hatékony működését, indokoltságát.

4. SZERZŐDÉSKÖTÉSI KÖTELEZETTSÉG

A továbbítási kötelezettség szabályozása körében továbbra is fenntartotta a jogalkotó a szerződéskötési kötelezettség szabályozását, de a jogosultak és a kötelezettségek körének meghatározását jelentős mértékben megváltoztatta.

A korábbi szabályozás különbséget tett a meghatározó és az egyéb műsorterjesztők között. Minden műsorterjesztőnek szerződéskötési kötelezettsége volt legfeljebb három helyi műsorszolgáltató, valamint legfeljebb további három magyarországi körzeti, vagy országos műsorszolgáltató szerződéses ajánlatára.

Ezen túl a meghatározó műsorterjesztőnek szerződéskötési kötelezettsége volt a jogszabályban külön meghatározott célt¹³ szolgáló műsorszolgáltatók negyven televíziós műsoráig. A szabályt azonban mégsem lehetett szigorúnak tekinteni, mivel a médiapluralizmus szolgálata¹⁴ is egy értékelt szempont volt, a pluralizmust pedig pusztán az eltérő műsoraival képviselni tudta bármelyik médiaszolgáltató.

Előírta továbbá a törvény, hogy a helyi és körzeti műsorterjesztők arra a területre kérhetik a műsoraik továbbítására vonatkozó szerződés megkötését, ahova a székhelyük szól. A jogszabály így biztosította, hogy ténylegesen a helyi érdekek szolgálatát kerülnön csak előtérbe, hiszen a helyi műsorkészítők csak az ő közönségükre vonatkozóan élvezték a szabályok miatt a szerződéskötési kötelezettség előnyeit. Ez azonban biztosította azt is, hogy ne legyenek túlzottan lekötve a hírközlési szolgáltatók kapacitásai.

Az új szabályozás értelmében minden műsorterjesztőnek legfeljebb három helyi vagy körzeti közösségi médiaszolgáltatásra szerződéskötési kötelezettsége keletkezett, továbbá a műholdas műsorterjesztés kivételével legfeljebb további két helyi vételkörzetű médiaszolgáltatásra szintén szerződéskötési kötelezettség keletkezett, amennyiben a vételkörzet a műsorterjesztő által ellátott területen volt található. Ezen felül pedig a Médianács lehetősége, hogy közérdekű mediapolitikai célok által vezérelve határozatában további két közösségi, vagy közszolgálati médiaszolgáltatásra vonatkozó szerződéskötési kötelezettséget állapítson meg határozatában. A meghatározó műsorterjesztő pedig legfeljebb további három lineáris közösségi audiovizuális médiaszolgáltatás tekintetében terheli az extra szerződéskötési kötelezettség. A szerződések megkötésére az Mttv. 76. §-a 30 napot és ennek sikertelen elteltevel Médianácshoz fordulás lehetőségét biztosítja. A műsorterjesztő a szerződéskötést gazdasági és műszaki indokok alapján tagadhatja csak meg.

A két szabályozás közötti tartalmi eltérést és ezáltal a szabályozás szigorodását a szerződéskötési kötelezettségnek a közösségi médiaszolgáltatókra történő hangsúlyozása eredményezi. A szigorúbb szabályozás a meghatározó műsorterjesztőnél figyelhető meg. Igaz, hogy korábban negyven csatornára terjedt ki a kötelezettsége, de azt a médiaszolgáltatók tágran meghatározott céljai miatt könnyen teljesíteni tudta. A hatályos szabályok alapján azonban többé nem tekinthető a szerződéskötési kötelezettség jogosultjának a médiaszolgáltatás pusztán azért, mert a médiapluralizmust szolgálja, a jogosultság megszerzéséhez az Mttv. 75. § (5) bekezdése alapján a médiaszolgáltatásnak közösséginek kell minősülnie. Ez egyfelől kötelezettség a médiaszolgáltató felé is, hiszen meg kell felelnie az Mttv. 66. §-ban foglaltaknak, de kötelezettség a műsorterjesztőnek is, mivel jelentősen szűkült azon médiaszolgáltatók száma, amelyek révén a továbbítási kötelezettség teljesíthető.

A meghatározó médiaszolgáltatónak mindent összevetve 3 (helyi és körzeti médiaszolgáltatás) + 2 (a vételkörzetben a helyi médiaszolgáltatásra) + 3 (közösségi médiaszolgáltatás, vagy közszolgálati médiaszolgáltatás) + 2 (médiatanácsi határozat alapján) médiaszolgáltatóra kiterjedő szerződéskötési kötelezettség terheli, úgy, hogy a kötelezettség csak a közösségi médiaszolgáltatókkal való szerződéskötés által tekinthető teljesítettnek. Természetesen, ha a műsorterjesztőt nem keresik meg a közösségi médiaszolgáltatók, akkor nem köteles szerződést kötni, de a továbbítási kötelezettség teljesítése érdekében mindaddig, amíg a 3 + 2 + 3 médiaszolgáltató helye nem kelt el nála kapacitásokat kell fenntartania, hogy 30 napon belül szerződést legyen képes kötni a jogosult médiaszolgáltatóval a továbbításra.

Ez a meghatározó műsorterjesztők esetében, az összes jogosulti pozíció betöltése és a médiaszolgáltatások alapsomagban történő elhelyezése esetén a sávszélességek jelentős lefoglalását, fenntartását eredményezi. A kötelezettség teljesítését enyhítheti, hogy az Mttv. nem tartalmaz arra vonatkozó kötelezettséget, hogy a műsorterjesztő a jogosult médiaszolgáltatókat alapsomagban, kiegészítő csomagban, vagy az extra csomagban köteles-e továbbítani, bár a médiaszolgáltatók érhető célja az alapsomagban történő elhelyezés. Továbbá nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a körülményt sem, hogy a szerződéskötési kötelezettség új szabálya miatt „megéri”

A szerződéskötési kötelezettség új szabálya miatt „megéri” a közösségi médiaszolgáltatásként történő elismerést kérelmezni.

a közösségi médiaszolgáltatásként történő elismerést kérelmezni, ami a verseny megelénkületését is előidézheti egy eddig kevésbé pezsgő területen.

Ugyanis a műsorterjesztő kínálatába történő bejutás a szerződéskötési kötelezettség révén jóval könnyebbé vált, és ez értékessé teszi a még be nem töltött jogosulti pozíciókat.

Az Mttv. szabályozása tehát képes felpozícionálni a továbbítási kötelezettség útján a közösségi médiaszolgáltatások szegmensét. Első jele ennek, hogy a szerződéskötési kötelezettség keretei kitértek az eddig csak főként helyi médiaszolgáltatásokra korlátozódó területről egy szélesebb közönségbázist is érintő médiaszolgáltatási szereplői körre. Közösségi médiaszolgáltató például a természetfilmekre és ismeretterjesztésre specializálódott Ozonenetwork¹⁵, illetve a D1 kulturális¹⁶ csatorna is. Ezek a csatornák pedig az előfizetők szempontjából is értékesebbek lehetnek, így a jogosulti pozíciókat a szolgáltatók számára is hordozhatnak előnyt, mivel a magasabb nézettséget is elérni képes médiaszolgáltatók fognak versenyezni ezekért a pozíciókért, a két helyi médiaszolgáltatásnak fenntartott pozíció pedig bőven lefedi a helyi médiaszolgáltatási piacot az ország nagy területén.

A fentiek alapján jól látható, hogy a továbbítási kötelezettségnek milyen, piaci vagy hírközlési jogi oldalról való megközelítései és ezekkel kapcsolatban felmerülő kérdései vannak. Az Mttv. médiajogi szempontból sok esetben már igazolt rendelkezései egy másik nézőpontból éppen a médiajogi eszköztár által elérni kívánt cél elérését hiúsítja meg. A fentiek talán jól példázák azt is, hogy a média és a hírközlési piac találkozási pontjainál az eddiginél körültekintőbb szabályozás szükséges, mivel egymagában sem a médiapiaci, sem a hírközléspiaci szempontok nem képesek a felmerülő összes kérdést megnyugtatóan rendezni.

Jegyzetek

- ¹ Polyák Gábor: A műsorterjesztőket terhelő továbbítási kötelezettségek – A must carry szabályozás alkotmányjogi és közösségi jogi keretei és összehasonlító elemzése, különös tekintettel a magyar, német és osztrák szabályozásra című tanulmányának (AKTI Füzetek, 2008/20.) megtalálható értelmezése alapján.
- ² Ezzel egyenértékű lehet a műsorfolyamnak az adott hírközlési szolgáltató szerkesztési elvei szerinti kialakításához fűződő érdek is. Bővebben lásd: Polyák Gábor: i. m.
- ³ Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 188. § (13) pont
- ⁴ Ezek száma meglehetősen alacsony, tipikusan a magyarországi piacon megtalálható legnagyobb szolgáltatókra korlátozódnak.
- ⁵ Például a Hello HD Kft. nem jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltató, mégis nagykereskedelmi szolgáltatásokat is nyújt.
- ⁶ A társszolgáltatókkal kapcsolatos fellépésnek a hírközlési területen alkalmazott piacsabályozással való esetleges összeütközése jelen tanulmányban terjedelmi és didaktikai okokból nem kerültek feldolgozásra.
- ⁷ Vö. Polyák Gábor: A műsorterjesztőket terhelő továbbítási kötelezettségek – A must carry szabályozás alkotmányjogi és közösségi jogi keretei és összehasonlító elemzése, különös tekintettel a magyar, német és osztrák szabályozásra című tanulmányának 3.2. pontjának első bekezdésében a továbbítási kötelezettség transzparenciájával kapcsolatban kifejtettekkel.
- ⁸ Polyák Gábor szerint már önmagában a szabályozási koncepcióval, tehát a kapacitások egészének, vagy egy részének törvényi elosztásával kapcsolatban felmerül, hogy továbbítási kötelezettségnek tekinthető-e, lásd: Polyák Gábor: i. m.
- ⁹ Mindkét adat az AGB Nilsen a televíziózásra fordított napi átlagát tartalmazó statisztikájából származik, internetes elérhetősége http://www.agbnilsen.com/Uploads/Hungary/stat_shr_negyedeves_2010.pdf, utolsó lekérdezés 2011. november 22.
- ¹⁰ Három, a magyar műsorterjesztői piacon megtalálható hírközlési szolgáltatónak a digitális közszolgálati csomag esetén az általános szerződési feltételekben megjelölt bruttó belépési díjai alapján.
- ¹¹ <http://www.argep.hu/trend/DVBT/DVB-T-MPEG-4-tuner.html> internetes ár összehasonlító oldal tanúsága szerint a lakossági igényeket kielégítő termékek árai 5990 Ft + 1250 Ft szállítási költségtől 25 500 Ft + 2000 Ft szállítási költségig terjednek, amely már egy USB stick nagyságú tuner. A termékek között a csak kizárólag tunerként funkcionáló készülékek kerültek figyelembevételre. Az árak bruttó végfelhasználói árak. Utolsó lekérdezés 2011. november 23.
- ¹² <http://www.argep.hu/main.asp?kid=3-1077&sort=preis&page=2> ár összehasonlító honlap alapján. Az árak bruttó végfelhasználói árak. Utolsó lekérdezés 2011. november 23.
- ¹³ A műsorterjesztés és a digitális átállás szabályairól szóló 2007. évi LXXIV. törvény – 26. § (1) bekezdése szerint: „A meghatározó műsorterjesztő
a) a nemzeti, etnikai kisebbségi, illetve európai kultúra megőrzését, védelmét, illetve továbbfejlesztését, vagy
b) a nemzeti, etnikai kisebbségi nyelv ápolását, vagy
c) az állampolgárok tájékoztatói és tájékoztatói szükségleteinek kielégítését, vagy
d) az állampolgárok demokratikus közéletben való részvétele elősegítését, vagy
e) a vélemények sokszínűségének megőrzését, vagy
f) a média pluralizmust
szolgáltató műsorszolgáltató gazdaságilag és műszakilag indokolt szerződéses ajánlata esetén negyven televíziós műsorig köteles szerződést kötni a műsorszolgáltatóval és továbbítani a műsorszolgáltató műsorát az előfizetők felé.”
- ¹⁴ A szabály önmagában a médiapluralizmus hivatott szolgálni, de valójában nem a tartalmak, hanem a médiaszolgáltatások sokszínűsége volt a kiválasztási szempont. A médiapluralizmusról bővebben lásd: Polyák Gábor – A médiapiac szabályozásának változó eszközei – In.: Valentiny Pál, Kiss Ferenc László, Nagy Csongor István (szerk.): Verseny és Szabadság 2010, MTA KTI, Budapest, 2010. <http://ozonenetwork.hu/index.html>, utolsó lekérdezés 2011. november 22.
- ¹⁵ <http://www.d1tv.hu/>, utolsó lekérdezés 2011. november 22.
- ¹⁶